

Τα «Φαντάσματα» του Θόδωρου Παπαγιάννη

«Τα Φαντάσματα» του Θόδωρου Παπαγιάννη

Φωτογραφίες των γλυπτών

(1)

(2)

(3)

Κείμενα

"ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ" Θόδωρος Παπαγιάννης

Μάζεψα τ' αποκαΐδια με πόνο ψυχής από το καμένο Πολυτεχνείο κι έστησα σκιάχτρα να ξορκίσω τα κακά που πληθαίνουν γύρω μου. Φαντάσματα που τρομοκρατούν τα όνειρα μου κι αγριεύουν τον ύπνο μου.

Σημάδια μιας πραγματικότητας που με μελαγχολεί και με εξουθενώνει. Έβγαλα το μαύρο απ' την ψυχή μου που χρόνια τώρα οι κάθε είδους εμπρηστές την ποτίζουν.

Όρθωσα σύμβολα της παρακμής ενός κόσμου που αλληλοσπαράσσεται και μιας πατρίδας που μοιάζει να μην έχει κανένα μέλλον.

Αναζητώ το μύθο σε μια εποχή που οι πολλοί κάνουν προσπάθεια να «απομυθοποιήσουν» όπως λένε, την τέχνη, σαν φυγή από μια πραγματικότητα που

δεν αντέχω. Κλείνομαι στον κόσμο μου από ανάγκη αναζητώντας άλλα πρότυπα πιο ποιητικά, πιο μεγάλα, πιο μυστηριώδη.

Μα η πεζή πραγματικότητα με προσγειώνει.

Προσπαθώ να ξαναβρώ το μίτο από κάτι που μοιάζει άπιαστο, υπερβατικό, μαγικό. Σαν ειδωλολάτρης ορθώνω ξανά τα ξόανα ξορκίζοντας την κακή μοίρα αυτού του τόπου. Τα στολίζω με κάθε είδους τάματα και λογής στολίδια, ίδια πιστός, που περιμένει την λύτρωση του. Στήνομαι με τις ώρες μπροστά τους αναζητώντας μάταια ένα νεύμα για καλές ειδήσεις.

Μαζεύω τ' αποκαΐδια με απέραντη θλίψη από μια χώρα που καίγεται. Καίει τα πνευματικά της ιδρύματα και ό,τι σημαντικό της έχει απομείνει κι όλοι καμώνονται πως δε συμβαίνει τίποτα. Αναρωτιέμαι τι νόημα έχει η φτωχοτέχνη μας. Πόσους ενδιαφέρει αν δεν μπορεί γι αυτά κάτι να πει, να κάνει κάτι.

Κι εμείς - για να παραφράσω τον ποιητή - κλεισμένοι στον κουτσομπολίστικο μικρόκοσμο μας, αλλοτριωμένοι, γεμάτοι κακίες και πείσματα, τέλεια «ιδιώτες» περί άλλων τυρβάζουμε.

Ναι, τα φαντάσματα αυτά με εκφράζουν. Είναι η δική μου αντίδραση σ' ένα έθνος που μοιάζει υπνωτισμένο. Θέλω να φωνάξω πως δεν μπορώ άλλο να ζω ανάμεσα σ' αδιάφορους, εμπρηστές και οικοπεδοφάγους. Τον τόπο αυτόν τον πονάω. Γνωρίζω το μεγαλείο και το δράμα του, δεν είμαι ρηχοφυτεμένος, κι ας ξέρω πως οι άγριοι δεν σκιάζονται, ούτε πως οι εμπρηστές θα σταματήσουν. Παρ' όλα αυτά στις ατέλειωτες ώρες της μοναξιάς μου αναρωτιέμαι γιατί αρπάχτηκα από αυτά τα σημάδια της καταστροφής. Μήπως όλα αυτά έγιναν για να απαλλαγώ πρώτα και κύρια απ' τις δικές μου τύψεις;

Γιατί ποιους να καταγγείλω; Είμαστε πολλοί, πάρα πολλοί συνένοχοι σ' αυτόν τον τόπο.

Αθήνα 15/02/1994

Θεόδωρος Παπαγιάννης

Δουλειά 18 χρόνων εκθέτει στο Μουσείο Μπενάκη ο Γλύπτης Θεόδωρος Παπαγιάννης Ομότιμος Καθηγητής της Α.Σ.Κ.Τ Αθηνών.

Από 29 Μαρτίου έως 6 Μαΐου 2012.

Με τριάντα υπερφυσικές ανθρώπινες φιγούρες "Τα Φαντάσματα μου", όπως τα αποκαλεί, στήνει έναν τραγικό χορό. Τα έργα που είναι φιλοτεχνημένα από τα αποκαΐδια του Πολυτεχνείου και άλλα ανακυκλώσιμα υλικά, φτιάχνουν ένα χορό της σύγχρονης ελληνικής τραγωδίας. Στη μέση του χορού ένα ταψί με ψωμιά, σύμβολο της επιβίωσης του ανθρώπου και μια πεσμένη μορφή συμπληρώνουν το σκηνικό που κάτω από τις τραγικές συνθήκες που βιώνει η χώρα παίρνουν συμβολικές διαστάσεις.

Ο Θεόδωρος Παπαγιάννης με απλό και λιτό τρόπο, με τον τραγικό αυτό χορό και ένα μικρό κείμενο θέλει να επισημάνει πως δεν φτάσαμε σε αυτήν την παρακμιακή κατάσταση τυχαία αλλά μέσα από μια σειρά γεγονότων που διαδραματίστηκαν τόσα χρόνια στην ελληνική κοινωνία και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

στην έκδοση που πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία των εκθέσεων:

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ - ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ

Μουσείο Μπενάκη, Κτήριο οδού Πειραιώς 138, Αθήνα Τηλ.: 210 3453111 - www.benaki.gr

29 Μαρτίου έως 6 Μαΐου 2012

Πέρασαν ήδη 18 χρόνια από το κάψιμο του Πολυτεχνείου. Από τότε που μάζεψα, με πόνο ψυχής, τα αποκαΐδια και όρθωσα σκιάχτρα να ξορκίσω το κακό που πλήθαινε γύρω μου. Το κείμενο διαμαρτυρίας που έγραψα τότε κρατά ακόμη την επικαιρότητά του, γι' αυτό και το παραθέτω ξανά.

Με τα υλικά αυτά σαν βάση και άλλα ανακυκλώσιμα υλικά πεταμένα, δεύτερης χρήσης, φορτισμένα με μνήμες και ιστορία, που μάζεψα έκτιστα σιγά σιγά τις μορφές που βλέπετε.

Ήταν η δική μου αντίδραση σε μία πράξη που με συγκλόνησε. Αυτός ήταν ο λόγος που ξεφύτρωσαν από μέσα μου αυτά τα "φαντάσματα". Τα γέννησε η ανάγκη να εκφράσω την αγανάκτησή μου και την πίκρα μου. Δεν μπορούσα να πιστέψω πως

ένα τόσο λαμπρό κτίριο με ιστορία, έργο Ηπειρωτών Ευεργετών, σύμβολο της μάθησης δεν το προστατέψαμε.

18 χρόνια τώρα δημιουργώ κάτω από μία καθημερινότητα που με τρομάζει.

Δεν ξέρω από πόσο μακριά μου έρχονται οι μορφές αυτές. Δεν ξέρω να πω τι ακριβώς εκφράζουν, αν είναι θεοί ή δαίμονες, αν είναι μυθικές μορφές ή ήρωες της ιστορίας, λαϊκοί αγωνιστές ή πνευματικοί άνθρωποι, εθνικοί ευεργέτες ή διδάσκαλοι του γένους, φαντάσματα του νου ή εφιάλτες. Πιθανόν να είναι κάτι από όλα αυτά. Ή μήπως είναι οι προπάτορες μας αυτοί που έστησαν αυτό το έθνος όρθιο που προβάλλουν εν χορώ, απειλητικοί, εξοργισμένοι, ταπεινωμένοι, πυρπολημένοι και μας γυρεύουν εξηγήσεις για την κατάντια αυτού του τόπου;

Δεν ξέρω να σας πω πατριώτες. Αλλά σε τελευταία ανάλυση τι σημασία έχει να το εξηγήσει κανείς.

Από αυτό το θέαμα ας εισπράξει ο καθένας ό,τι θέλει.

Αθήνα 1/1/2012

Θεόδωρος Παπαγιάννης

Πηγές :

- Έλσα Μυρογιάννη, *Τα Φαντάσματα του Θεόδωρου Παπαγιάννη*, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 2016
- Μουσείο Μπενάκη, έκδοση που πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία των εκθέσεων ΘΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ - ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ

Ασκήσεις

1. Να συζητήσετε την πρώτη εντύπωση που σας δημιουργούν οι μορφές που εικονίζονται στις παραπάνω φωτογραφίες.
2. Ο Θόδωρος Παπαγιάννης χαρακτηρίζει τις μορφές που δημιούργησε «τοτέμ», «σκιάχτρα ή ξόανα». Με βάση τις εντυπώσεις σας, αλλά και με το παραπάνω δεδομένο, προσπαθήστε να δημιουργήσετε μια σύντομη φανταστική ιστορία (150 – 200 λέξεων) με τη μορφή ή τις μορφές που θα επιλέξετε.
3. Αφού διαβάσετε το Δελτίο Τύπου για την έκθεση του Παπαγιάννη, να περιγράψετε τα γλυπτά και να συζητήσετε:
  - α) γιατί νομίζετε ότι ο καλλιτέχνης επέλεξε να δημιουργήσει γλυπτά αυτού του μεγέθους;
  - β) γιατί χρησιμοποίησε τα συγκεκριμένα υλικά;
  - γ) τι πέτυχε με τη χρήση των συγκεκριμένων χρωμάτων;
  - δ) ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι το αισθητικό αποτέλεσμα από όλες τις παραπάνω επιλογές του;
4. Στο Δελτίο Τύπου για την έκθεση του Παπαγιάννη αναφέρεται «Τα έργα που είναι φιλοτεχνημένα από τα αποκαΐδια του Πολυτεχνείου και άλλα ανακυκλώσιμα υλικά, φτιάχνουν ένα χορό της σύγχρονης ελληνικής τραγωδίας.»: Σε ποια σύγχρονη ελληνική τραγωδία αναφέρεται ο συντάκτης του Δελτίου Τύπου;
5. Στον Πρόλογο της έκδοσης για την έκθεση των έργων του, ο Παπαγιάννης εκφράζει κάποιες σκέψεις του για το τι μπορεί να εκφράζουν αυτές οι μορφές των γλυπτών του. Στο τέλος, όμως, καταλήγει : «Από αυτό το θέαμα ας εισπράξει ο καθένας ό,τι θέλει». Εσείς τι θέλετε να εισπράξετε από το θέαμα αυτό;
Να απαντήσετε στην προτροπή του καλλιτέχνη, συντάσσοντας ένα δικό σας κείμενο (250 λέξεων) με αναφορική αλλά και συγκινησιακή χρήση της γλώσσας.
6. Στο κείμενό του «ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ», το οποίο έγραψε μετά τη δημιουργία των γλυπτών του από τα αποκαΐδια του Πολυτεχνείου, το 1994, ο Παπαγιάννης εξηγεί γιατί δημιούργησε τις μορφές αυτές.
Γιατί, κατά τη γνώμη σας, επέλεξε αυτόν τον τίτλο για τα γλυπτά του; Τι φαίνεται να δηλώνει ο τίτλος αυτός;
7. Σε κάθε επέτειο του Πολυτεχνείου τα δελτία ειδήσεων παρουσιάζουν τα έκτροπα και τις καταστροφές που συντελούνται στον χώρο του Πολυτεχνείου. Ποτέ δεν έγινε σε κάποια επετειακή εκπομπή αναφορά στο έργο του Παπαγιάννη. Πώς εξηγείτε το γεγονός αυτό; Πώς θα μπορούσε, κατά τη γνώμη σας, να συμβάλει η παρουσίαση των γλυπτών αυτών στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού και κυρίως των νέων; Να συντάξετε ένα κείμενο, ως ανοιχτή επιστολή προς τα Μ.Μ.Ε. 250 – 300 λέξεων.
(Οι παρακάτω ασκήσεις, (8, 9, 10 και 11) θα μπορούσαν να ενταχθούν στη

διαδικασία οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 17ης Νοέμβρη, με άξονα τα γλυπτά του Παπαγιάννη)

8. Να ετοιμάσετε μια δική σας εκδήλωση για την επέτειο της εξέγερσης στο Πολυτεχνείο της 17ης Νοεμβρίου. Να παρουσιάσετε τα έργα του Παπαγιάννη και να εμπλουτίσετε την παρουσίασή σας σχολιάζοντάς τα.
9. Σε μια ομιλία που θα εκφωνήσετε στη σχολική γιορτή για την επέτειο της εξέγερσης στο Πολυτεχνείο τη 17η Νοέμβρη και σχολιάζοντας το κείμενο του Παπαγιάννη «ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ», να αναπτύξετε τις σκέψεις σας για τους λόγους που πιθανόν ωθούν κάποιους σε αυτές τις ενέργειες εμπρησμού και καταστροφών. Πώς θα μπορούσε, κατά τη γνώμη σας, να αποτραπούν τέτοιες ενέργειες στο μέλλον;
10. Να προβάλετε στη σχολική γιορτή το βίντεο με την [performance «ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΜΟΥ»](#). Την προβολή να ακολουθεί ένα κείμενό σας στο οποίο:
  - α) να περιγράψετε την performance,
  - β) να καταγράψετε τις δικές σας εντυπώσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας δημιουργεί.
11. Τι είναι, τελικά, αυτά τα «Φαντάσματα» για σένα; Να γράψεις σε ένα κείμενο όλα όσα εσύ αποκόμισες από τη γνωριμία σου με το έργο του Θόδωρου Παπαγιάννη *(τα κείμενα που θα γράψουν οι μαθητές μπορεί να αποτελέσουν τον επίλογο στη σχολική γιορτή της 17ης Νοέμβρη)*.